

กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด
พิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก*

STRATEGIES FOR PROMOTING CREATIVE TOURISM ACCORDING TO
THE PROVINCIAL TOURISM DEVELOPMENT PLAN PHITSANULOK CASE STUDY OF
BAN MUNG NOEN MAPRANG DISTRICT PHITSANULOK PROVINCE

อดิศักดิ์ พรหมเมศ*, ศรชัย ท้าวมิตร, โชติ บดีรัฐ

Adisak Prommes*, Sonchai Taomitr, Chot Bodeerat

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: temporary_bunshee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านมุง จำนวน 378 คน จากประชากรจำนวน 6,857 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจำนวน 35 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) 2) ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับจากมากที่น้อยไปหาน้อย คือ ระบบสาธารณูปโภค วิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และ 3) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก มีทั้งหมด 4 แนวทาง ได้แก่ การบริหารจัดการโดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาการประชาสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การส่งเสริม, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the level of creative tourism promotion in accordance with the Phitsanulok Provincial Tourism Development Plan; 2) Investigate the factors influencing strategies for promoting creative tourism under the provincial tourism development plan; and 3) Propose strategic guidelines for promoting creative tourism in Phitsanulok province. A mixed-methods approach was employed. The quantitative component involved administering questionnaires to a sample of 378 residents of Ban Mung sub-district, draw from a population of 6,857 people. Data were analyzed using mean, standard deviation, and multiple linear regression analysis. The qualitative component involved in-depth interviews with 35 key informants selected through purposive sampling. The results revealed that: 1) The overall level of creative tourism promotion in accordance with the provincial tourism development plan was at a moderate level ($\bar{X} = 3.05$); 2) Five variables significantly influenced strategies for promoting creative tourism at the .05 level, ranked from highest to lowest: public utilities, the community's peaceful way of life, economic-social-political conditions, climate change, and the area's reputation and recognition; and 3) Four strategic guidelines were proposed to enhance creative community-based tourism: promoting participatory community management, developing effective creative tourism activities, enhancing public relations through digital technology, and improving infrastructure and facilities to support sustainable creative tourism.

Keywords: Strategies, Promotion, Creative Tourism

บทนำ

ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้มีการกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเน้นการยกระดับศักยภาพภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล อันจะนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชน พร้อมทั้งคำนึงถึงความมั่นคงและความยั่งยืนควบคู่กันไป ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจของภาคบริการ อีกทั้ง พันธกิจกระทรวงมหาดไทย ข้อ 4 มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงบทบาทของกรมพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเพื่อความมั่นคง ตลอดจนลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และสนับสนุนศักยภาพของชุมชนในการปรับตัวต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (Anansethakul, P. et al., 2025)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในยุคปัจจุบันมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องตามแนวโน้มของการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงระดับโลก ลักษณะนักท่องเที่ยวร่วมสมัยได้แสดงออกถึงความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงจากเดิม โดยเห็นได้จากการเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม รูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่นี้ส่งผลโดยตรงต่อแนวทางการคัดสรรแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ (เบญจรงค์ พื้นสะอาด, 2565) การท่องเที่ยวทางเลือกใหม่มีเป้าหมายเพื่อมอบความสุขควบคู่กับสร้างความเข้าใจในสังคม นำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงผู้คน รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ชนิษฐา เปี่ยมคุ้ม และมณฑกานติ ชูบชูวงศ์, 2565) Creative Tourism หมายถึง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้ศักยภาพของประเทศไทย เช่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถต่อยอดได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์คุณค่าเหล่านี้ไปพร้อมกัน การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์เน้นการพัฒนากิจกรรมและผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนต่อชุมชน (จิตรกร วิจารณ์รงค์, 2565) การส่งเสริมประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนผ่านกิจกรรมที่ได้รับการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการสร้างคุณค่าทางการท่องเที่ยวและสร้างความทรงจำที่ดีแก่นักท่องเที่ยว การออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งต้องพิจารณาถึงศักยภาพและทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อให้สามารถพัฒนาและนำเสนอการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสม หากชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การท่องเที่ยวจะเป็นช่องทางสร้างรายได้ที่ยั่งยืนต่อตัวชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว (สุวดี บุญมาจรินนท์ และคณะ, 2565)

ปัจจุบันแนวโน้มการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกได้ขยายตัวออกจากเขตเมืองและสถานที่สำคัญ มุ่งเน้นไปยังแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ได้รับการนิยมนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา หนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวคือ ชุมชนบ้านมุง ตำบลบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นหลัก ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์เชิงลึกที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวยุคเดิม ซึ่งเน้นจำนวนมาก (Mass Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับเอกลักษณ์ท้องถิ่นผ่านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดโดยคนในชุมชน ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล สำหรับการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ จำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมการนำเสนอและสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชุมชน เพื่อส่งเสริมศักยภาพและเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนในลักษณะนี้จึงได้รับความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันจากหลายหน่วยงานของไทย (ฐิติภา บำรุงศิลป์ และคณะ, 2565) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยคาดหวังให้งานวิจัยนี้ได้เป็นประโยชน์ทั้งต่อชุมชน พื้นที่การวิจัยในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และคาดหวังให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวทั้งระบบต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้ 1) การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านมุง ด้วยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 378 คน จากประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรในพื้นที่ตำบลบ้านมุง จำนวน 6,857 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้ 2.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการวิจัย 2.2) วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับงานวิจัย 2.3) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยและนำแบบสอบถามเสนอและปรับแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ 2.4) นำเครื่องมือที่สร้างแล้วนำไปหาคุณภาพด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความถูกต้องและสมบูรณ์ของเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวนทั้งสิ้น 5 ท่าน 2.5) นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) โดยการเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลจากการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลที่ 0.951 ซึ่งเป็นผลที่ยอมรับได้ในทางสถิติและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยใช้สูตรคำนวณของ โรวินELLI และแฮมเบิลตัน (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977); (Turner, R. C. & Carlson, L. A., 2003) และ 2.6) ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) แล้วนำมาทดสอบ (Try Out) กับประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลกและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .995 แล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย และ 3) การวิเคราะห์เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบคำถามที่กำหนดตัวเลือกคำตอบให้ผู้ตอบสามารถเลือกคำตอบที่ถูกต้อง (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ และระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยว ด้านการสื่อสารและการตลาด และด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แบบสอบถามตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Best, J. W. & Kahn, J. V., 2006) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพฤติกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวิถีชีวิตชุมชนที่เอื้ออำนวย ด้านการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ด้านระบบสาธารณูปโภค และด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยวชุมชน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านนโยบายภาครัฐ ด้านกระแสการท่องเที่ยวยั่งยืน ด้านความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และด้านการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนโดยรอบ ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Step Multiple Linear Regression Analysis) (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2558) นำไปสู่การอภิปรายผล และหาข้อสรุปของการวิจัยต่อไป และตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะตามแนวทางวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด พิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 35 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์คัดเลือก ประกอบด้วย 1.1) ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิษณุโลก จำนวน 1 คน 1.2) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก อำเภอเนินมะปราง จำนวน 1 คน 1.3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน 1.4) ผู้นำท้องที่ จำนวน 8 คน ได้แก่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านตำบลบ้านมุง จากทั้งหมด 8 หมู่บ้าน 1.5) ตัวแทนประชาชนในตำบลบ้านมุง จำนวน 8 คน 1.6) ตัวแทนผู้ประกอบการท่องเที่ยวในตำบลบ้านมุง จำนวน 8 คน และ 1.7) ตัวแทนนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ท่องเที่ยวในตำบลบ้านมุง จำนวน 8 คน 2) เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ซึ่งได้มาจากการศึกษา สังเคราะห์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัยและตัวแปรที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำไปสู่การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับแก้ตามคำแนะนำ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาในการวิจัย ซึ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษา

บ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลกโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 คน ด้วยการใช้คำถามปลายเปิดในข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่ออภิปรายผล และหาข้อสรุปผลการวิจัย (ชำนาญ ปาณาวงษ์, 2567)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจะได้เสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก	n = 378		แปรผล
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.12	.97	ปานกลาง
ด้านความคิดสร้างสรรค์	2.96	.84	ปานกลาง
ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยว	3.18	.94	ปานกลาง
ด้านการสื่อสารและการตลาด	2.83	.71	ปานกลาง
ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3.16	.74	ปานกลาง
รวม	3.05	.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X} = 3.12$) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 2.96$) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.18$) ด้านการสื่อสารและการตลาด ($\bar{X} = 2.83$) และด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.16$)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

2.1. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 10 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เท่ากับ 0.965 ($R = .965$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

2.2. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 10 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เท่ากับ 0.931 ($R^2 = .931$) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัวแปรสามารถอธิบายประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อนโยบายการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกจังหวัดพิษณุโลก (y) ได้ร้อยละ 93.10

2.3. ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) มากที่สุด ได้แก่ ด้านระบบสาธารณูปโภค (X_4) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เปลี่ยนแปลงไป .558 หน่วย รองลงมา ได้แก่ ด้านวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย (x_2) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เปลี่ยนแปลงไป .323 หน่วย ด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (x_9) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เปลี่ยนแปลงไป .225 หน่วย ด้านความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (x_8) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เปลี่ยนแปลงไป .100 หน่วย และด้านการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก (x_3) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เปลี่ยนแปลงไป .088 หน่วย

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y)

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
a ค่าคงที่	.016	.053		.308	.759
X_1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	.222	.137	.262	1.620	.106
X_2 ด้านวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย	.305	.022	.323	13.933	.005
X_3 ด้านการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	.098	.049	.088	2.001	.046

$R = .965$ $R^2 = .931$

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
X ₄ ด้านระบบสาธารณูปโภค	.528	.063	.558	8.368	.001
X ₅ ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยวชุมชน	.037	.059	.044	.626	.532
X ₆ ด้านนโยบายภาครัฐ	.246	.145	.287	1.696	.091
X ₇ ด้านกระแสการท่องเที่ยวยั่งยืน	.051	.221	.065	.229	.819
X ₈ ด้านความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	.108	.049	.100	2.206	.028
X ₉ ด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	.205	.079	.225	2.578	.010
X ₁₀ ด้านการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนโดยรอบ	.220	.234	.270	.937	.350

$R = .965$ $R^2 = .931$

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ดังนี้

2.1. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 10 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เท่ากับ 0.965 ($R = .965$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

2.2. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 10 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก (y) เท่ากับ 0.931 ($R^2 = .931$) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัวแปรสามารถอธิบายประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อนโยบายการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกจังหวัดพิษณุโลก (y) ได้ร้อยละ 93.10

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย คือ ระบบสาธารณูปโภค (X₄ Beta = .558) วิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย (X₂ Beta = .323) สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (X₉ Beta = .225) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (X₈ Beta = .100) และการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก (X₃ Beta = .088)

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 3.1) แนวทางการบริหารจัดการโดยการส่งเสริมมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในชุมชนมีความต้องการให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นในทุกขั้นตอนของการจัดการท่องเที่ยว ตั้งแต่การร่วมวางแผน การออกแบบกิจกรรม ไปจนถึงการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันอย่าง

เป็นธรรม 3.2) แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพ ชุมชนต้องการให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย แปลกใหม่ และเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยังเสนอให้มีการจัดอบรมคนในชุมชนให้เป็นวิทยากรท้องถิ่น (Local Guide) เพื่อยกระดับคุณภาพการนำเที่ยวและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว 3.3) แนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยส่งเสริมให้มีเยาวชนคนรุ่นใหม่หรือทีมสื่อออนไลน์ขึ้น เพื่อสร้างแหล่งข้อมูลที่ทันสมัยเชื่อถือได้ นอกจากนี้ควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อช่วยสนับสนุนเทคโนโลยีและอบรมการใช้งานสื่อดิจิทัลให้แก่คนในชุมชน และ 3.4) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยประชาชนจำนวนมากสะท้อนความต้องการให้มีการปรับปรุงถนน เส้นทางเข้าพื้นที่ ป้ายสัญลักษณ์นำทาง แผนที่ท่องเที่ยว และจุดจอดรถที่เพียงพอ เพื่อเพิ่มความสะดวกและปลอดภัย รวมถึงความต้องการพัฒนาห้องน้ำสาธารณะ จุดบริการข้อมูลนักท่องเที่ยว และระบบจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอภิปรายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในบ้านมุงยังคงพึ่งพากลุ่มแกนนำในการจัดกิจกรรมเป็นหลัก ทำให้การมีส่วนร่วมไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วน 2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ การประเมินอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวยังไม่หลากหลายเพียงพอ แม้ว่าบ้านมุงจะมีจุดเด่นด้านภูเขาหินปูน วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรม แต่ยังไม่ถูกพัฒนาต่อยอดเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ใหม่ ๆ เช่น การทำงานศิลปะท้องถิ่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือการเล่าเรื่องราวเชิงมรดกภูมิปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยว ผลอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าการจัดกิจกรรมยังคงเป็นลักษณะการนำเที่ยวระหว่างชุมชนกับผู้ชม มากกว่ากิจกรรมเชิงสัมผัสประสบการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงสะท้อนว่าแม้การท่องเที่ยวจะได้รับความสนใจแต่ยังต้องพัฒนารูปแบบที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกของนักท่องเที่ยวมากขึ้น 4) ด้านการสื่อสารและการตลาด ผลอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าชุมชนยังใช้สื่อดิจิทัลไม่เต็มประสิทธิภาพ เช่น การประชาสัมพันธ์ทางเพจของชุมชน เว็บไซต์ หรือแพลตฟอร์มท่องเที่ยวต่าง ๆ และ 5) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ป้ายบอกทาง จุดบริการนักท่องเที่ยว ระบบจัดการขยะ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกที่ยังไม่พร้อมเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีความตระหนักด้านอนุรักษ์ และมีระบบจัดการบางส่วนแล้ว เช่น การจัดโซนพื้นที่ท่องเที่ยวบางจุด หรือการปรับปรุงเส้นทางเดินป่า ซึ่งเป็นศักยภาพที่สามารถพัฒนาเชิงยั่งยืนได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเพ็ง สิทธิวิชา และสมปอง สุวรรณภุมมา ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน ด้านการนำไปปฏิบัติและการประเมินผล ด้านภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม ตามลำดับ และ 3) ควรมีการสร้างกลยุทธ์ในการส่งเสริมที่พิกัดให้นักท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมที่สามารถดึงดูดด้านการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม โดยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมจากประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เช่น วิทยุ แผ่นพับ โฆษณา อย่างครบวงจร ซึ่งมีแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยร่วมมือกับชุมชนและให้หน่วยงานรัฐเข้ามาส่งเสริมในการท่องเที่ยวพร้อมทั้งให้หน่วยงานท้องถิ่นส่งเสริมประชาสัมพันธ์ผ่านภาคีเครือข่าย จัดเจ้าหน้าที่ให้บริการประสานงานอย่างจริงจัง โดยการให้ความเอาใจใส่และความต้องการของนักท่องเที่ยวในการ บริการประสานงานด้านต่างๆ ให้คำแนะนำจากหน่วยภาครัฐอย่างจริงจัง (บุญเพ็ง สิทธิวิชา และสมปอง สุวรรณภุมมา, 2566)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทำให้เห็นความต้องการที่แท้จริง และมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในพื้นที่ สามารถอภิปรายโดยแยก ได้ดังนี้

1.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า ชุมชนบ้านมุงมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับเริ่มต้นแต่ยังไม่เต็มศักยภาพ โดยกลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เห็นว่าบ้านมุงมีจุดแข็งด้านความเข้มแข็งของชุมชนและผู้นำ พร้อมจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แต่การมีส่วนร่วมยังจำกัดอยู่ในกลุ่มแกนนำบางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มธุรกิจที่พักหรือโฮมสเตย์ ส่วนผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นให้ข้อมูลว่า มีการจัดเวทีประชาคม การประชุมหมู่บ้าน และการระดมความคิดเห็นเป็นครั้งคราว แต่ยังไม่เป็นระบบต่อเนื่อง รวมทั้งเยาวชนและกลุ่มอาชีพบางกลุ่มยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทเท่าที่ควร ประชาชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวสะท้อนว่า ชุมชนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมมากกว่านี้ หากมีช่องทางและกลไกที่ชัดเจน เช่น การตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นทางการและเป็นระบบ หรือการแบ่งบทบาทหน้าที่ในชุมชนให้ชัดเจน และตัวแทนนักท่องเที่ยวมองว่า การต้อนรับของชุมชนมีความเป็นกันเอง สร้างความประทับใจและอบอุ่น แต่ยังไม่เห็นบทบาทของคนในชุมชนอย่างหลากหลาย เช่น บทบาทของเยาวชน หรือกลุ่มแม่บ้านในกิจกรรมท่องเที่ยวเท่าที่ควร จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ยังไม่สมบูรณ์แม้จะมีศักยภาพด้านทุนมนุษย์และความสมัครใจของตนในพื้นที่ แต่ยังคงขาดระบบการจัดการการมีส่วนร่วมที่รองรับทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

1.2.2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ทุกภาคส่วนต่างเห็นความโดดเด่นของบ้านมุงในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่พร้อมด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตเกษตร และวัฒนธรรมชนบทที่ชัดเจน ซึ่งถือเป็นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยว กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ได้ให้ความเห็นว่า บ้านมุงมีทุนทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่พร้อมต่อยอดสู่กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไปได้ ส่วนกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น

และผู้ประกอบการบางราย ระบุว่ามีการกิจกรรมบางอย่างเริ่มเกิดขึ้นแล้ว เช่น การนำเที่ยวภูเขาหินปูน จุดชมวิว การทำอาหารพื้นบ้านให้บริการนักท่องเที่ยว แต่ยอมรับว่ายังไม่ถูกออกแบบให้เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ เช่น ยังไม่มีการจัดเป็นรูปแบบแพ็คเกจเพื่อสร้างแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยว หรือไม่จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบและเป็นขั้นตอน ในส่วนของกลุ่มประชาชนในชุมชนหลายคนสะท้อนว่า มีภูมิปัญญาและวัตถุดิบในพื้นที่จำนวนมาก เช่น งานหัตถกรรม อาหารพื้นถิ่น เรื่องเล่าประวัติศาสตร์ของชุมชน แต่ยังขาดการพัฒนาให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และตัวแทนนักท่องเที่ยว จึงชี้ให้เห็นได้ว่า ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านมุงมีอยู่สูง แต่ยังเป็นทุนที่ยังไม่ได้รับการออกแบบและจัดกระบวนการให้ชัดเจนในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาของจังหวัด

1.2.3 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยว พบว่า การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวยังอยู่ในช่วงของการพัฒนา โดยกลุ่มของหน่วยงานภาครัฐ ชี้ให้เห็นว่าหากจะยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในความหมายเต็มรูปแบบ ต้องมีการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวลงมือทำ และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนในชุมชนอย่างแท้จริง หรือกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการบางรายยอมรับว่า ปัจจุบันกิจกรรมส่วนใหญ่ยังเป็นในลักษณะ ชาวบ้านทำ นักท่องเที่ยวมารับบริการ มากกว่ากิจกรรมแบบเวิร์กช็อปหรือการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม มีผู้ประกอบการบางรายและประชาชนบางกลุ่มเสนอแนวคิดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาได้ในอนาคต เช่น การสาธิตและให้นักท่องเที่ยวลงทำอาหารพื้นบ้าน การเก็บผลผลิตทางการเกษตร การทำงานหัตถกรรมง่าย ๆ หรือกิจกรรมเล่าเรื่องความมาของชุมชนร่วมกัน ส่วนกลุ่มตัวแทนนักท่องเที่ยวสะท้อนว่า มีความรู้สึกประทับใจในวิถีชีวิตและธรรมชาติ แต่หากมีการจัดกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกับคนในพื้นที่มากขึ้น จะยิ่งเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์การท่องเที่ยวมากขึ้น ภาพรวมจึงชี้ว่า ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วม ยังอยู่ในระดับกำลังพัฒนาและมีช่องว่างในการออกแบบกิจกรรม ที่ตอบโจทย์หลักการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

1.2.4 ด้านการสื่อสารและการตลาด จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกกลุ่ม เห็นพ้องว่า การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัด แม้จะมีช่องทางออนไลน์มาเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ เช่น กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ระบุว่า ชุมชนบ้านมุงเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพ แต่การสื่อสารยังไม่เด่นชัดเท่าพื้นที่อื่นในจังหวัด ทั้งในแง่ภาพลักษณ์ การเล่าเรื่อง และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์อย่างมืออาชีพ ส่วนกลุ่มผู้นำชุมชนสะท้อนว่า หน่วยงานท้องถิ่นได้พยายามสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ แต่ยังขาดบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล รวมถึงงบประมาณส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้ประกอบการส่วนใหญ่ใช้เฟซบุ๊กส่วนตัวหรือเพจเล็ก ๆ ในการประชาสัมพันธ์เป็นหลัก การจัดทำคอนเทนต์ยังไม่สม่ำเสมอ และขาดการเชื่อมโยงเป็นภาพรวมเดียวกันของชุมชน และประชาชนบางส่วนรวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลว่า ข้อมูลที่ค้นหาได้ในอินเทอร์เน็ตยังมีจำกัด ทั้งในเรื่องเส้นทาง รายละเอียดกิจกรรม ข้อมูลติดต่อจองที่พัก และรีวิวจากผู้เคยมาเยือน ในมุมมองดังกล่าวนี้ จึงพบว่า การสื่อสารและการตลาดของบ้านมุงอยู่ในระดับใช้ได้แต่ไม่โดดเด่น ต้องการการวางแผนภาพลักษณ์ร่วมกับชุมชน และการสร้างทีมสื่อสารดิจิทัลของคนในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานภายนอก

1.2.5 ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมุงมีทั้งจุดแข็งด้านความตั้งใจดูแลพื้นที่ และข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการ โดยกลุ่มหน่วยงานภาครัฐมองว่า ชุมชนบ้านมุงเป็นพื้นที่ที่มีความใส่ใจในการอนุรักษ์ทรัพยากร

ธรรมชาติ แต่ยังคงต้องปรับปรุงระบบรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง ศูนย์บริการข้อมูล ห้องน้ำสาธารณะ และระบบรักษาความปลอดภัย ส่วนผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถื่น และประชาชนในชุมชน ระบุว่ามีการร่วมกันดูแลเส้นทางท่องเที่ยว จุดชมวิว และสภาพสิ่งแวดล้อม แต่ติดขัดจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ทำให้การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทำได้เป็นลำดับขั้น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนระบุว่า แม้จะพยายามพัฒนาที่พักและบริการให้ได้มาตรฐานตามการเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานระดับพื้นที่ เช่น ระบบขนส่งสาธารณะ ป้ายบอกทางระยะทาง จุดจอดรถยังไม่สมบูรณ์ และตัวแทนนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลว่า โดยรวมรู้สึกว่าการบริการเป็นธรรมชาติ และยังไม่แออัด แต่พบปัญหาบางประการ เช่น เส้นทางบางช่วงที่ไม่สะดวก ป้ายบอกทางไม่ชัด ห้องน้ำและจุดจอดรถยังไม่เพียงพอ จึงสามารถอธิบายได้ว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมุง มีฐานที่ดีจากความร่วมมือของชุมชนและผู้นำ แต่ต้องการการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการจากหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดและท้องถิ่น เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภณศกร ปืดน้อย และโชติ บดีรัฐ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ ในเขตพื้นที่บ้านห้วยห้าง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ ในเขตพื้นที่บ้านห้วยห้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) ปัญหา อุปสรรคการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ พบว่า 2.1) ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี 2.2) ผลิตรถยนต์ขายได้ยากเพราะมีราคาแพง 2.3) เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ได้เข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำอย่างแท้จริง 2.4) นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมีน้อย 2.5) สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนมีไม่เพียงพอ และ 2.6) ขาดการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีแบบดั้งเดิม และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ พบว่า ควรประยุกต์กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ในการพัฒนา การท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม Online การจัดทำยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ (ภณศกร ปืดน้อย และโชติ บดีรัฐ, 2567)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด พิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านระบบสาธารณูปโภค ข้อมูลจากการวิเคราะห์ชี้ว่า ประชาชนเห็นว่าการพัฒนาสาธารณูปโภคที่ดีจะช่วยให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เพิ่มความปลอดภัย ความสะดวก และคุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว 2) ปัจจัยด้านวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย โดยเสน่ห์ของความเรียบง่ายเป็นจุดเด่นที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นแรงดึงดูดสำคัญ และเป็นแก่นของกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ประชาชนในชุมชนมองว่า สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีผลต่อการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งความสามารถในการลงทุน ความเสี่ยงจากสภาพเศรษฐกิจที่ผันผวน และการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

4) ปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีผลต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวและความสวยงามของธรรมชาติที่เป็นจุดขายหลักในเชิงกลยุทธ์ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการความเสี่ยง การเฝ้าระวัง และการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ในหลายฤดูกาล และ 5) ปัจจัยด้านการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ผลวิจัยชี้ว่าความมีชื่อเสียงช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์ และการทำการตลาดเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวีรญา พรหมประสิทธิ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษา บ้านนาต้นจั่น ตำบลบ้านดึก อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่นำมาสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่นนั้น ประกอบด้วย 1) วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์ 2) ผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์ และการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 3) ความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติที่ตั้งอยู่บนกฎระเบียบ ข้อตกลง 4) ความตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก และ 5) มีการดำเนินงานในลักษณะของ เครือข่าย สำหรับการประเมินความสำเร็จการจัดการท่องเที่ยว พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่นมีความสำเร็จอยู่ในระดับดีเยี่ยมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3.92 คะแนน) ด้านที่ 2 การจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี (4 คะแนน) ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม (3.33 คะแนน) ด้านที่ 4 การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (3.60 คะแนน) และด้านที่ 5 คุณภาพ การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3.56 คะแนน) อย่างไรก็ตาม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านนาต้นจั่นให้ยั่งยืน และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ภาครัฐควรพัฒนาแพลตฟอร์มท่องเที่ยวออนไลน์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก นอกจากนี้ควรมีโครงการพัฒนานักสื่อ ความหมายท้องถิ่น และทักษะ (Upskill) ให้กับกลุ่มวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะไอที เพื่อให้กลุ่มสามารถจัดการฐานข้อมูลออนไลน์ให้มีความทันสมัยด้วยตัวเอง และรัฐควรมีโครงการ อบรมการจัดทำวิสัยทัศน์เป้าหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดย ชุมชนมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และยั่งยืน (วีรญา พรหมประสิทธิ์, 2565)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2 จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาหมื่นนั้น มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะการท่องเที่ยวแบบไปเช้า เย็นกลับ โดยมีลักษณะ คือให้นักท่องเที่ยวนำรถยนต์ส่วนตัวมาจอดในจุดที่ให้บริการรับฝากจอดรถ และมีรถนำเที่ยวซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพราะได้มีการนำรถที่ใช้ในการทำการเกษตรและขนส่งผลผลิตการเกษตรมาประยุกต์ใช้รับส่ง และพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่สำคัญและแหล่งธรรมชาติภายในชุมชน ซึ่งสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และ 2) ลักษณะการท่องเที่ยวแบบค้างคืน คือ เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจมานอนพักค้างคืนเพื่อสัมผัสบรรยากาศหนาว และบรรยากาศอันบริสุทธิ์ โดยเฉพาะช่วงหน้าหนาวจะเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยมีบ้านพัก โฮมสเตย์ และลานกางเต็นท์รองรับความต้องการและเป็นตัวเลือกให้กับนักท่องเที่ยว ลักษณะดังกล่าวสะท้อนแรงจูงใจ ความต้องการ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถอธิบายได้เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

2.2.1 ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านมุง ประกอบด้วย

1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า พื้นที่ชุมชนบ้านมุงมีภูเขาหินปูน โถงหินถ้ำ ที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่ยังสมบูรณ์และเงียบสงบ เป็นจุดเด่นสำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ-ธรณีวิทยา การชมวิวด้านบนมีไคต์ท้องถิ่น หรือกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ 2) วิถีชีวิตชุมชนที่เงียบสงบ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ต่างชื่นชมเสน่ห์ของวิถีชีวิตชนบทที่เรียบง่าย อบอุ่น และเป็นกันเอง ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้ความเรียบง่ายเป็นจุดขาย ได้แก่ เรียนรู้เกษตรพื้นบ้าน ทำอาหารแบบชุมชน หรือการสาธิตเชิงวัฒนธรรมชุมชน 3) การมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ทั้งหน่วยงานภาครัฐจากภายนอกและกลุ่มนักท่องเที่ยว ต่างยืนยันว่าแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านมุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยม ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การสร้างแบรนด์ (Branding) และศูนย์ข้อมูลออนไลน์เพื่อรองรับความนิยมที่เพิ่มขึ้น 4) ระบบสาธารณูปโภค ในส่วนของประชาชนผู้ประกอบการในพื้นที่ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลว่า ระบบสาธารณูปโภคยังไม่สมบูรณ์ เช่น จุดจอดรถ ห้องน้ำสาธารณะ และป้ายบอกทาง ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้รองรับต่อการท่องเที่ยวกำลังพัฒนาต่อไป 5) บุคลากรด้านการท่องเที่ยว ทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นมองว่าคนในพื้นที่มีศักยภาพสูงพอแต่ยังขาดการอบรมด้านการบริการ ไคต์ท้องถิ่น และการจัดการนักท่องเที่ยว ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้เป็นผู้สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ

2.2.2 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านมุง ประกอบด้วย

1) นโยบายภาครัฐ โดยกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ยืนยันว่าแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านมุงมีศักยภาพเข้ากับนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและนโยบายท่องเที่ยวชุมชน ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การบูรณาการแผนงานให้สอดคล้องกันทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน 2) กระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เนื่องด้วยนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มีความต้องการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติเรียบง่าย และไม่ทำลายทรัพยากรในพื้นที่ ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การส่งเสริมการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ (Eco-Creative Tourism) 3) ความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พบว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่มีความกังวลเรื่องไฟป่า ภัยแล้ง น้ำท่วมเฉียบพลัน และอุณหภูมิที่สูงขึ้นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพธรรมชาติในพื้นที่ ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การวางแผนจัดการความเสี่ยงในพื้นที่ การจัดตั้งอาสาสมัครเฝ้าระวัง รักษาความปลอดภัย และพัฒนาระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ 4) สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยกลุ่มผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ชี้ว่า ความผันผวนของเศรษฐกิจมีผลต่อจำนวนผู้มาท่องเที่ยว และปัญหาทางสังคมและการเมืองมีผลต่อความเชื่อมั่นและบรรยากาศในการท่องเที่ยวพักผ่อน ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การกระจายรายได้ และการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากชุมชน และ 5) การบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนโดยรอบ ทั้งผู้นำชุมชนและหน่วยงานภายนอกเห็นพ้องว่าเป็นภัยคุกคามที่มีผลต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนโดยรวม ผลเชิงกลยุทธ์ คือ การใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้กระทำความผิด และสร้างกติกาชุมชน รวมถึงการใช้กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรร่วมกับนักท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สาธิตา รุ่งพิพัฒน์พงศ์ ศึกษาเรื่ององค์ประกอบของความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาพบว่า ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร มีลักษณะที่แสดงถึงองค์ประกอบ

ของความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 12 ด้าน โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการมีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่มีความเข้มแข็งมาก ในขณะที่ชุมชนอัมพวายังมีทั้งลักษณะที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อความเข้มแข็งขององค์ประกอบในด้านการจ้างงานที่มีคุณภาพ ความร่ำรวยทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางชีวภาพ ความสมบูรณ์ทางกายภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเติมเต็มความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนอัมพวายังมีลักษณะที่เป็นอุปสรรคหรือไม่เพียงพอต่อองค์ประกอบความยั่งยืนในด้านความบริสุทธิ์ของสิ่งแวดล้อม ความเท่าเทียมกันทางสังคม คุณภาพชีวิตที่ดี และกระบวนการควบคุมภายใน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของความยั่งยืนในมิติอื่น และส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และความยั่งยืนของชุมชนในอนาคต (สาธิตา รุ่งพิพัฒน์พงศ์, 2558)

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนการพัฒนการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก
กรณีศึกษาบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

การเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแผนการพัฒนการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลกของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้าน ที่มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่สามารถนำมาอภิปรายร่วมกัน โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

3.1 การบริหารจัดการโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคณะกรรมการชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวชุมชน จึงควรจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มงานเฉพาะขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยตรง โดยดำเนินการบูรณาการร่วมกับคณะกรรมการชุมชนเดิม หน่วยงานภาครัฐ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นระบบ

3.2 พัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมองค์ความรู้ในชุมชนควบคู่กับการสร้างความน่าสนใจ สามารถดำเนินการผ่านการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทั้งภายในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง โดยใช้การเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิต เช่น การจัดกิจกรรมสาธิตการทอผ้า/ย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ หรือการทำอาหารพื้นถิ่น ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวตลอดแนวเส้นทาง

3.3 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยการพัฒนาสื่อดิจิทัลหลากหลายรูปแบบ เช่น การสร้างเพจ ช่องทางออนไลน์ หรือความร่วมมือกับแพลตฟอร์มท่องเที่ยวออนไลน์ ตลอดจนสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำคลิปสั้นหรือ Vlog เพื่อนำเสนอศักยภาพและความโดดเด่นของชุมชนในแง่มุมที่สร้างสรรค์ ทั้งนี้ อาจนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดทำ QR Code สำหรับแนะนำเส้นทางหรือนำเสนอข้อมูลสำคัญตามจุดต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมการปรับปรุงป้ายบอกทาง การติดตั้งสัญญาณไฟจราจร และกล้องวงจรปิดในพื้นที่ทางไกลเพื่อเพิ่มระดับความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาด้านสุขอนามัย เพื่อรองรับและสนับสนุนการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นหัวใจหลักสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นกลไกที่ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่การจัดการด้านการท่องเที่ยว หากยังรวมถึงการบริหารทรัพยากรโดยรวม การจัดสรรประโยชน์ และการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนซึ่งแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลกในปัจจุบัน จากการดำเนินงานวิจัย พบว่า การท่องเที่ยวชุมชนบ้านมุงมีความสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในหลายมิติ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชน การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และบทบาทของคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นกำลังสำคัญในการประสานงานกับเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ยังมีความแตกต่างกันตามบริบทของหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน และการกำหนดมาตรการการใช้และรักษาทรัพยากร เช่น การจัดการด้านขยะในจุดท่องเที่ยว การลดผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านบ้านมุง จึงจำเป็นต้องเน้นการปรับตัวเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นควบคู่กับการรักษาทรัพยากรในพื้นที่อย่างยั่งยืน ดังนั้น การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมุงจำเป็นต้องสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทั้งภาคประชาชน หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ที่มุ่งเน้นการสร้างคุณภาพการท่องเที่ยวและยกระดับมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนาต่อไปว่า ชุมชนบ้านมุงควรขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพและยั่งยืนบนฐานทุนชุมชนที่มีอยู่ พร้อมทั้งพัฒนาองค์ความรู้และบูรณาการการดำเนินงานให้เชื่อมโยงกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และโมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมุงก้าวไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา เปี่ยมคุ้ม และมณฑกานติ ชูชูวงศ์. (2565). วิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา ชุมชนตำบลบ้านแหลม จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 28(2), 77-90.
- จิตรกร วิจารณ์รงค์. (2565). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบริษัทท่องเที่ยว. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(2), 394-404.
- ชำนาญ ปาณาวงษ์. (2567). ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ: จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ฐิติภา บำรุงศิลป์ และคณะ. (2565). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์ต่อวัฒนธรรมลาวครั้งบ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 18(1), 45-61.
- บุญเพ็ง สิทธิวงษา และสมปอง สุวรรณภุมมา. (2566). กลยุทธ์การบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเลย. วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม, 3(1), 36-46.

- เบญจรงค์ พันสะอาด. (2565). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ภณธร ปืดน้อย และโชติ บดีรัฐ. (2567). การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ ในเขตพื้นที่บ้านห้วยห้าง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. *Journal of Modern Learning Development*, 9(3), 140-150.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยและการใช้สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- วีรญา พรหมประสิทธิ์. (2565). ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษานานาชาติ ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- สาธิตา รุ่งพิพัฒน์พงศ์. (2558). องค์ประกอบของความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(2), 115-140.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร(รายเดือน). เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2567 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php
- สุวดี บุญมาจรรย์นธ์ และคณะ. (2565). การออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 19(2), 84-92.
- Anansethakul, P. et al. (2025). Strategies for developing a Strong Network of Grassroots Community Economy of government Organization in Nan Province. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(3), 765-776.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2006). *Research in education*. (10th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test*. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Turner, R. C. & Carlson, L. A. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional item. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons.